

PROTOKÓŁ

z prezentacji założeń projektu e-usługa OMNIS

Informacja o publicznej prezentacji założeń projektu „e-usługa OMNIS” została zamieszczona na stronie Biblioteki Narodowej 8 marca 2016 roku w zakładce ogłoszenia <http://bn.org.pl/bip/ogloszenia>. Osoby zainteresowane wzięciem udziału w prezentacji zostały poproszone o przesłanie zgłoszenia na adres: m.zalewska@bn.org.pl.

W dniu 23 marca 2016 roku o godz. 10.00 w Warszawie, w siedzibie Biblioteki Narodowej przy al. Niepodległości 213 odbyła się prezentacja założeń projektu e-usługa OMNIS.

Skład osobowy

Lista obecności uczestników w załączniku oraz przedstawiciele Biblioteki Narodowej:

Mikołaj Baliszewski, zastępca dyrektora Biblioteki Narodowej

Katarzyna Ślaska, zastępca dyrektora Biblioteki Narodowej

Dariusz Paradowski, pracownik Zakładu Technologii Informatycznych

Agata Grejman, pracownica Sekretariatu

Przebieg spotkania

Spotkanie otworzył zastępca dyrektora BN Mikołaj Baliszewski. Przedstawił zastępcę dyrektora BN, Katarzynę Ślaską oraz Dariusza Paradowskiego. Dyrektor Baliszewski poinformował, że ze względu na wymogi programu, przebieg spotkania będzie utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk. Omówił pokrótce przebieg prezentacji i poprosił uczestników o przedstawianie się na początku wypowiedzi oraz o podpisanie listy obecności.

Dyrektor Baliszewski przedstawił Bibliotekę Narodową jako Centralną Bibliotekę Państwa i największą bibliotekę w Polsce, której zadania wynikają z ustawy o bibliotekach i statutu BN. BN dysponuje największym potencjałem, jeśli chodzi o katalogowanie zbiorów, których posiada ponad 10 mln jednostek. Jednocześnie bardzo dynamicznie powiększa się zasób obiektów cyfrowych, które przechowywane są w repozytorium BN. Są to zarówno zbiory digitalizowane, jak i przekazywane przez wydawców. Oczywistym również jest fakt istnienia bazy katalogowej, która w obecnej chwili liczy prawie 10 mln rekordów. Jest ona punktem wyjścia dla projektu OMNIS. Dyrektor Baliszewski podkreślił doświadczenie BN w realizacji dużej liczby projektów: udział w wielu europejskich inicjatywach związanych z digitalizacją, m.in. projekt finansowany ze środków unijnych - wypożyczalnia cyfrowa publikacji naukowych ACADEMICA oraz jej kontynuacja w postaci projektu Zintegrowana Platforma Polskich Czasopism Naukowych „Merkuriusz”. Były to projekty mające na celu digitalizację oraz udostępnienie w formie cyfrowej bieżącej polskiej literatury naukowej. Korpus Publikacji Polskich jest projektem zmierzającym ku końcowi, jego celem jest zakończenie katalogowania polskich publikacji wydanych po 1801 roku. Projekt ten, wraz z równoległe prowadzoną Polską Bibliografią 1901-1939 składa się na cały zasób bibliograficzny BN. Dyrektor Baliszewski wspominał również o projekcie SYNAT oraz o Cyfrowej Bibliotece POLONA. Następnie dodał, że Katalog BN jest serwisem

najczęściej wykorzystywanym przez użytkowników. Z bazy katalogowej pobierane są opisy i rekordy wzorcowe, czyli narzędzia, które służą bibliotekom w codziennej pracy przy katalogowaniu własnych zbiorów. Repozytorium Cyfrowe BN to unikatowe w skali kraju rozwiązanie, zrealizowane dzięki środkom unijnym: autorskie oprogramowanie do obsługi ścieżki digitalizacji, wspierające archiwizację i udostępnianie obiektów cyfrowych, wykonane w partnerstwie z Naukową i Akademicką Siecią Komputerową. Dyrektor Baliszewski wspominał również o *back office* systemu, za którym stoi potężna, wciąż rozbudowywana serwerownia i repozytorium, oraz o POLONIE, która jest interfejsem dostępowym dla użytkowników, chcących korzystać ze zbiorów wchodzących do domeny publicznej. Serwis jest stale rozbudowywany, w tej chwili finalizowane są prace nad jego kolejną wersją. ACADEMICA to interfejs międzybibliotecznej wypożyczalni cyfrowej, która pozwala uzyskać dostęp do zdigitalizowanych przez BN publikacji, dokumentów chronionych prawem autorskim. Kolejnym serwisem, który jest niezbędny do nakreślenia kontekstu projektu OMNIS, jest serwis e-ISBN. Jest to najmłodszy z serwisów BN, dedykowany wydawcom, który jest narzędziem do pobierania numerów ISBN, przekazywaniu informacji o wykorzystanych numerach i metadanych nowych publikacji. Jest to również kanał coraz częściej wykorzystywany przez wydawców do publikowania metadanych w formacie ONIX (promowany w Polsce jako format właściwy dla rynku wydawniczego), z którym biblioteki, postępujące się formatem MARC 21, są w stanie kooperować.

Następnie dyrektor Baliszewski przeszedł do zaprezentowania e-usług tworzonych i rozwijanych w ramach projektu OMNIS. Skierowany jest on do kilku grup użytkowników:

- użytkowników bibliotek, poszukujących informacji o publikacji
- instytucji publicznych, bibliotek
- naukowców
- wydawców

OMNIS będzie wyszukiwarką – koncentratorem danych pochodzących z wielu źródeł: z Biblioteki Narodowej, ze zbiorów polskich bibliotek, z bibliotek i repozytoriów cyfrowych oraz z serwisu e-ISBN. Planowane jest uruchomienie nowych usług – Polony w Chmurze dla bibliotek oraz Polony w Chmurze dla naukowców, które pozwalają na do Repozytorium BN obiektów cyfrowych i tekstów naukowych w celu ich wiecznotrwałego przechowywania i udostępniania na platformie polona.pl. Dla wydawców została zaprojektowana atrakcyjna funkcja bezpłatnej archiwizacji kopii zapasowych cyfrowych wersji książek i czasopism publikowanych w wersji papierowej, których treść będzie indeksowana dla wyszukiwarki Google. Wyszukiwarka OMNIS będzie dostępna przez interfejs desktopowy oraz mobilny interfejs PROXIMA, który ponadto będzie oferował usługę wskazywania najbliższej biblioteki posiadającej poszukiwaną książkę. Przedstawione zostały procesy realizowane przez biblioteki i instytucje nauki, których realizacja zostanie ułatwiona przez e-usługę OMNIS.

W podsumowaniu dyrektor Baliszewski podał podstawowe fakty dotyczące projektu:

- czas realizacji 3 lata
- planowany okres realizacji 01.08.2016 – 31.07.2019
- przewidywany koszt 63 mln złotych.

Zaprezentował również cele projektu wyrażone wskaźnikami i harmonogram zamówień publicznych.

Następnie dyrektor Katarzyna Ślaska przedstawiła wyniki badań potencjalnych użytkowników planowanych e-usług. Badania zostały przeprowadzone zgodnie z założeniami programu Polska

Cyfrowa i miały na celu zdiagnozowanie potrzeb użytkowników oraz sprawdzenie, czy pomysły proponowane przez BN, dotyczące projektu Omnis, spotkają się z akceptacją. Badania były realizowane w okresie 9-15 marca 2016 r. na czterech grupach losowo wybranych respondentów:

1. biblioteki (400 bibliotek publicznych)
2. wydawnictwa (ogółem 150 pracowników wydawnictw odpowiedzialnych za współpracę z BN)
3. użytkownicy indywidualni (ogółem 793 osoby powyżej 15 roku życia, którzy w ciągu ostatniego roku mieli styczność z literaturą)
4. naukowcy (ogółem 202 pracowników naukowych)

Użytkownicy byli badani pod kątem m.in. atrakcyjności konceptu, oceny funkcjonalności, korzyści z używania systemu i rekomendacji. Dyrektor Ślaska podkreśliła, że większość opinii respondentów była pozytywna. Następnie poprosiła o głos Dariusza Paradowskiego z Zakładu Technologii Informatycznych w BN.

Dariusz Paradowski zaprezentował koncepcję i docelowe efekty działania e-usługi Omnis, przeznaczonej dla użytkowników informacji w całym kraju. Przedstawił trudności, jakie dziś napotyka czytelnik poszukujący informacji katalogowej i dostępu do wybranej publikacji. Mimo, że wprowadzenie systemu ACADEMICA częściowo rozwiązało problemy dostępu do publikacji, wiele jednak problemów pozostało nie rozwiązanych. Podkreślił, że zazwyczaj użytkownicy bibliotek szukają jednorazowo lub cyklicznie większej liczby publikacji, co zabiera dużo czasu. E-usługa Omnis rozwiąże problemy czytelników poprzez automatyczną realizację procesów obecnie wykonywanych poprzez porównywanie danych z różnych źródeł. Jednym z automatycznych procesów wykorzystujących mechanizmy FRBR oraz deduplikacji będzie możliwość grupowania wyszukiwanych obiektów w kategorie, prezentujące np. wszystkie biblioteki posiadające poszukiwany tytuł, wszystkie publikacje jednego autorstwa lub wszystkie publikacje na wskazany temat. Koncentrator metadanych będzie kierował użytkowników do bibliotek tradycyjnych oraz cyfrowych, co jest szczególnie istotne ze względu na możliwość natychmiastowego dostępu do poszukiwanego dokumentu, również z urządzeń mobilnych. Dariusz Paradowski podkreślił, że publikacje elektroniczne przekazywane przez wydawców będą ważnym źródłem danych dla multiwyszukiwarki. Powszechność pobierania numerów ISBN z BN jest okazją do przekazania swoich wydawnictw w postaci cyfrowej w celu ich archiwizacji oraz poprawy widoczności na rynku poprzez udostępnienie wyszukiwania pełnotekstowego. Podobna usługa będzie także oferowana bibliotekom. Dariusz Paradowski podkreślił, że BN posiada nowoczesną infrastrukturę do bezpiecznego przechowywania zasobów cyfrowych. Prezentację zakończył opisem systemu ochrony repozytorium Biblioteki Narodowej.

Następnie Dyrektor Baliszewski zaprosił uczestników do zadawania pytań.

Pierwsze pytanie, dotyczące kwestii harmonogramu zamówień, przedstawionego w prezentacji dyrektora Baliszewskiego, zadał pan Sławomir Połukord z firmy Microsoft. Poprosił dyrektora Baliszewskiego o wyświetlenie slajdu i o wyjaśnienie, czy zapis „IV 2016” można odczytywać jako kwiecień 2016 r., co wydaje się niejasne, ponieważ w tym czasie środki nie zostaną jeszcze przyznane. Zapis trzeba odczytywać jako „kwartał 2016 r.”, co zgodnie potwierdzili dyrektor Baliszewski i dyrektor Ślaska. Dyrektor Baliszewski poinformował, że wszystko zależy od terminu podpisania umowy i otrzymania dofinansowania z Ministerstwa. Pan Sławomir Połukord chciał się również upewnić, czy

będzie to jedno postępowanie przetargowe, czy jest to lista postępowań. Dyrektor Baliszewski potwierdził, że jest to lista. Dyrektor Ślaska dopowiedziała, że nie ma szans, aby odbyło się to w toku jednego postępowania przetargowego i dla każdej z pozycji w harmonogramie jest przewidziane osobne postępowanie. Dariusz Paradowski dopowiedział, że w niektórych przypadkach może okazać się więcej niż jedno postępowanie (np. przy przetargach dot. sprzętu). Pan Sławomir Połukord, który wcześniej uczestniczył w kilku tego typu prezentacjach zaznaczył, że w większości przypadków beneficjenci zaczynają od wyboru doradcy, poprosił o wyjaśnienie, czy w przypadku BN będzie to pominięte i, czy materiały do postępowań są na tyle gotowe, że jak tylko pojawi się dofinansowanie, to projekt wystartuje. Dyrektor Baliszewski potwierdził, że BN ma na tyle doświadczeń, planów i gotowych dokumentów, że jest w stanie sprawnie przeprowadzić całą procedurę. Dyrektor Ślaska dopowiedziała, że sama obsługa przetargu to jest za każdym razem osobne zadanie, ale podstawowy zrzęb SIWZ-ów jest już w zasadzie przygotowany. Pan Sławomir Połukord następnie swoje pytanie, dotyczące centrum zapasowego, skierował do Dariusza Paradowskiego. Dariusz Paradowski odpowiedział, że centrum zapasowe pracuje w kolokacji od dłuższego czasu i posiada dedykowaną infrastrukturę. Zawiera pełną kopię wszystkich danych, zarówno wieczystych jak i procesowych. Pan Sławomir Połukord poprosił również o wyjaśnienie powodu nie korzystania przez BN z rozwiązań chmurowych. Odpowiedzi udzielił Dariusz Paradowski oraz dyrektor Baliszewski.

Następne pytanie zadał pan Marcin Pertek z firmy SOKRATES-software. Zapytał, czy BN ma zamiar zakupić jeden system dla tych bibliotek, które chcą współpracować w ramach e-usługi OMNIS. Dyrektor Baliszewski odpowiedział, że tak, ma to być jedna usługa chmurowa, która pozwoli przenieść wszystkie procesy realizowane przez biblioteki, czyli gromadzenie, udostępnianie i katalogowanie do środowiska chmurowego.

Pan Marcin Pertek zapytał, czy celem końcowym jest zmonopolizowanie rynku w Polsce systemów zarządzania biblioteką. Dyrektor Baliszewski zaprzeczył podkreślając, że nie ma takiej możliwości. Pan Marcin Pertek poprosił również o odpowiedź, czy BN rozważy współpracę z innymi systemami poprzez otwarte API. Dyrektor Baliszewski odpowiedział, że jak najbardziej i dopowiedział, że na jednym ze slajdów widoczna była opcja dla tych bibliotek, które chcą w 100% procentach przenieść swoje procesy do chmury i opcja dla tych, które będą utrzymywały własne systemy, ale będą chciały przekazywać dane do indeksowania dla wyszukiwarki.

Pani Agnieszka Kasprzyk z Centrum NUKAT Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie zapytała, czy wykorzystanie systemu OMNIS dla bibliotek będzie bezpłatne. Dyrektor Baliszewski odpowiedział, że takie jest założenie.

Pan Marcin Pertek zapytał o przedstawiony na jednym z wykresów system MAK+ i o plany współpracy z innymi koncentratorami już istniejącymi? Dyrektor Baliszewski potwierdził i podkreślił, że OMNIS będzie otwarty również na wszystkie inicjatywy, ale jest to kwestia do ustalenia na etapie realizacji, wykonawca tej usługi będzie budował projekt w porozumieniu z partnerami istniejącymi na rynku, jeżeli takowi będą chcieli się przyłączyć do współpracy. Następne pytanie pana Marcina Pertka dotyczyło jednego z założeń projektu - wspólnego formatu metadanych, który ma reprezentować dane z MARC21, ONIX i Dublin Core. Chciał dowiedzieć się, czy plany BN obejmują opracowanie nowego formatu katalogowania, który będzie udostępniony bibliotekom w ramach usługi Omnis. Odpowiedzi udzielił dyrektor Baliszewski mówiąc, że będzie to uzależnione od etapu, na jakim będą również inne inicjatywy. Plany BN obejmują w pierwszej kolejności mapowanie danych z różnych formatów do

autorskiego formatu OMNISa. Dariusz Paradowski dopowiedział, że BN na pewno wprowadzi format wewnętrzny, a wszelkie dalsze działania będzie można podjąć po sprawdzeniu go w praktyce. Na obecnym etapie jest to kwestia robocza i nie do przewidzenia.

Pani Agnieszka Kasprzyk z Centrum NUKAT Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie poprosiła o doprecyzowanie, czy Omnis będzie indeksował metadane z katalogów pojedynczych bibliotek i katalogów centralnych oraz metadane z bibliografii zawartości czasopism, z repozytoriów i bibliotek cyfrowych. Dyrektor Baliszewski potwierdził. Pani Agnieszka Kasprzyk spytała, czy BN zakłada minimalną lub maksymalną liczbę baz zindeksowanych w ramach projektu. Dyrektor Ślaska odpowiedziała, że BN nie myślała o liczbie baz, ponieważ punktem wyjścia są katalogi centralne i bibliografie BN, a szczegółowe rozwiązania zależą od rezultatu przetargu na koncentrator metadanych. BN zależy na włączeniu do wyszukiwarki możliwie jak największej liczby katalogów bibliotecznych i zasobów cyfrowych. Dyrektor Baliszewski dopowiedział, że szczególną wagę BN przywiązuje do podmiotów, które będą korzystać z nowej usługi: bibliotek, wydawców i instytucji naukowych. Potwierdził również, że celem podstawowym jest integracja baz BN oraz prowadzonych przez instytucje zewnętrzne baz bibliograficznych i informacyjnych. Dyrektor Ślaska dopowiedziała, że badania bibliotek publicznych wykazały ich gotowość współpracy. Pani Agnieszka Kasprzyk zapytała skąd będą brane dane geolokalizacyjne do PROXIMY i w jaki sposób będą aktualizowane. Dyrektor Baliszewski odpowiedział, że dane te łatwo jest pozyskać i na początku współpracy z daną biblioteką informacja geolokalizacyjna zostanie przesłana do systemu. Pani Agnieszka Kasprzyk zasygnalizowała, że te dane zmieniają się częściej niż mogłoby się wydawać. Dyrektor Baliszewski stwierdził, że większym problemem może być wizualizacja dostępności egzemplarzy, ale dzięki rozwiązaniom informatycznym, dostępnym na rynku, będzie to możliwe.

Pan Marcin Pertek zadał pytanie dotyczące badań przeprowadzonych w grupie bibliotek i o ich współpracę z innymi katalogami centralnymi. Dyrektor Ślaska odpowiedziała, że bibliotekom zadawano pytanie, czy są przeszukiwane przez Karo, ale stwierdziła, że nie ma to większego znaczenia ile koncentratorów przeszukuje zbiory danej biblioteki, ale ważniejsze jest, który koncentrator jest najbardziej popularny wśród użytkowników i, z którego korzysta najwięcej osób, ponieważ daje to bezpośrednie przełożenie na zainteresowanie zbiorami biblioteki.

Pani Agnieszka Kasprzyk zaznaczyła, że aktualność informacji o dostępności egzemplarza jest mniej przydatna w momencie, gdy nie można założyć na niego rezerwacji i nie ma pewności, że publikacja będzie czekała na wypożyczającego. Dyrektor Baliszewski potwierdził, że należy uwzględnić ten głos i pracować nad wdrożeniem tej funkcjonalności.

Głos zabrał pan Tomasz Romański z Ministerstwa Rozwoju. Poinformował, że nabór wniosków trwa do końca marca, później są 3 miesiące na zakończenie oceny wniosku. Zadał pytanie odnośnie udziału partnera. Dyrektor Baliszewski odpowiedział, że będzie to realizowane poprzez zamówienie publiczne już na etapie projektu. Następnie pan Romański zapytał, czy w ramach projektu są przewidziane działania integrujące, np. kontakty bezpośrednie z bibliotekami. Dyrektor Baliszewski odpowiedział, że jest przewidziane takie zadanie, poświęcone procesowi kontaktowania się z bibliotekami i zawiązywania współpracy, również na poziomie promocyjnym. Dyrektor Ślaska dodała, że są również przewidziane szkolenia dla bibliotek, mające na celu podniesienie kompetencji ich pracowników.

Dyrektor Baliszewski podziękował uczestnikom za udział i zakończył spotkanie.

Sposób uwzględnienia uwag z prezentacji publicznej projektu

1. Sugestia udostępnienia możliwości zamawiania materiałów bibliotecznych z poziomu ekranu wyników wyszukiwania w wyszukiwarce OMNIS zostanie uwzględniona w ramach przygotowywania załącznika do SIWZ w zamówieniu publicznym na Koncentrator Metadanych OMNIS.
2. Sugestia wzięcia pod uwagę chmurowych usług przechowywania danych zostanie uwzględniona w wersji pilotażowej w celu przechowywania pochodnych wersji prezentacyjnych. Ogromny wolumen danych i jego wartość wymaga bardzo rozważnego podejścia do każdej branej pod uwagę technologii przechowywania i skrupulatnego testowania przed decyzją o jej zastosowaniu, aby zminimalizować ryzyko utraty danych. Sama migracja może zajmować wiele miesięcy i co szczególnie istotne wielokrotnie zwiększa ryzyko uszkodzenia danych. Ze względu na znaczenie zasobu i powyższe problemy, przytłaczająca większość bibliotek narodowych prowadzących duże projekty digitalizacyjne stosuje jako standard przechowywanie we własnych repozytoriach. Usługi chmurowe są stosunkowo nowe i dopiero teraz osiągają dojrzałość pozwalającą rozważyć ich zastosowanie w tak wymagającej dziedzinie, jak wieczyste przechowywanie dóbr kultury, stąd decyzja o uwzględnieniu uwagi w projekcie pilotażowym.

Załączniki:

1. Lista obecności gości
2. Slajdy prezentacji

Protokół sporządziła:

Agata Grejman

BIBLIOTEKA NARODOWA

Sekretariat
SPECJALISTA

Agata Grejman

Protokół zatwierdził:

Mikołaj Baliszewski

ZASTĘPCA DYREKTORA
BIBLIOTEKI NARODOWEJ

Mikołaj Baliszewski